

stodiendis. Quoad expositionem debitam temporibus faciendam admodum serventur omnes liturgiae praescriptiones.

4. — Exponi nequeunt in altari ubi publicae adorationi propositum est SS. Sacramentum (S. R. C. 2 Sept. 1741, 19 Maii 1838), nec publice collocari sub parvo baldachino seu tentoriolo, nisi sint ex SS. Cruce, aut alio Dominicae Passionis instrumento (Ex decret. Clement. XI), neque super tabernaculum sacrae Eucharistiae, aut ante ipsum (S. R. C. Decret. gen. 21 Mart. 1821), sed super gradum altaris inter candelabra. Nequeunt deferri sub baldachino in processione, nisi sint Sanctissimae Crucis, aut sacrarum Spinarum, quo in casu licet, ubi viget consuetudo (S. R. C. Decret. gen. 25 Aug. 1752, 27 Mart. 1826). Sacerdos eas deferens discooperto capite incedere debet (Id. 23 Ian. 1649, et 1 Dec. 1657), licetque eas fidelibus osculandas exhibere, iisdemque cum illis benedicere (Id. 24 Jul. 1683).

5. — Quoad cultum Reliquiae SS. Crucis sequentia praescripta commemoramus. Non nisi solemniter exponatur in altari, ab eoque retrahatur, adhibita thurificatione, quae stando, prout cum ceteris reliquiis, fiat (Id. 23 Sept. 1837). Dum in sua custodia post expositionem aut processionem reponitur, fidelibus cum ea benedicatur, quin tamen aliqua interim antiphona, aut oratio canenda sit (Id. 18 Febr. 1843). Dum canonici aut ceteri de clero transeunt ante altare in quo reliquia SS. Crucis (quod et de reliquia sacrarum Spinarum dicendum est) clausa custoditur, non genuflectant, sed caput tantum inclinent; at si in altari exposita appareat, honor unius genu submissione eidem adhibeatur (Id. 9 Maii 1746). Sacerdos dum Missam ce-

lebrat in altari, ubi exposita est reliquia SS. Crucis, vel sacrarum spinarum, in accessu et recessu ab altari, et quoties transit per medium eiusdem, genuflectat (S. R. C. Decret. gen. 23 Maii 1835). Usus gestandi reliquam SS. Crucis, vel sacrarum Spinarum cum velo humerali retineri potest (Id. 16 Sept. 1741). Reliquia SS. Crucis simul cum aliis sanctorum in eadem theca nequit haberi (Id. Decret. gen. 27 Maii 1826): si qua ergo ita indebite in aliqua Ecclesia inveniatur, ad Episcopum deferatur, ut necessaria segregatio fiat, et in distincta et propria theca collocetur.

6. — Absque facultate ab Episcopo tradita nemini licet thecam ullam, eoque minus capsam in quibus reliquiae conditae sunt aperire, neque partem extrahere, aut alteri donare, vel in aliam ecclesiam transferre, multoque minus vendere sub poenis prout de iure imponendis (S. Congr. Indic. 21 Dec. 1878).

V. — Imagines publicae venerationi exponendae ex fragili materia minime conficiantur, nec, prius quam benedicantur ab habente facultatem, exponi possunt (Rit. Rom. et Pontific. Rom. *De Benedic. imag.* — S. Rit. C. 12 Aug. 1856). « Statuit sancta synodus (Tridentina) nemini licere ullo in loco vel ecclesia, etiam quomodolibet exempta, ullam insolitam ponere vel ponendam curare imaginem nisi ab Episcopo approbata fuerit. (Sess. xxv Decret. *De invoc. et vener. Sanctor.*). Imagines ergo sub nova forma ab Ecclesia non approbata, minime introducantur, et serventur praescriptiones Apostolicae Sedis (S. R. C. 12 Maii 1877). Quum vero sanctorum imagines ad hoc ordinandae sint ut corda fidelium ad coelestia erigant, graves, modestae, devotae, ac spiritui Sanctae Matris Ecclesiae apprime sint congruentes. Monemus itaque Ecclesiarum rectores,

ut novas, quae comparandae sint, imagines, non nisi a piis et peritis artificibus confici curent, et ut securius procedant certiore prius faciant Episcopum, eumque consulant. Imagines autem artis et pietatis pretio prorsus destitutas, vel ex non licita materia confectas, etiam si gratis et ex voto offerantur ut publice in Ecclesia exponantur, minime recipiant; et si ab offerente aegre fertur, rem ad Episcopum deferant. Si quae vero iam inveniuntur, quae religioni aut honestati repugnent, intuentium risum aut contemptum moveant, vel pietatem quavis ratione imminuant, amoveantur, nisi facile concinnari possint. Instauratio autem non a quocumque, sed ab expertissimo tantum artifice fieri curetur. Quae vetustate, aut alia quavis de causa, ita deturpatae fuerint, ut instaurari nequeant, nec in usum profanum convertantur, aut in loco indecoro reponantur, sed a sacrista in loco ecclesiae contermino comburantur, atque earum cineres in sacrarium proiciantur. Vetamus tamen ne inconsulto Episcopo fiat, ad vitandam destructionem illarum imaginum, quae antiquae artis christianae signum praeseferant.

VI. — Volumus postremo et speramus diligentem adhibendam esse a nostris parochis curam circa sacrarum imaginum vestes. In harum ornatu vitandum et prohibendum est ab ipsis, quidquid nostrae religionis spiritum dedecet, vel prototyporum virtutes, vel profanum sapiat, vel irrisionibus occasionem praebere possit.

TITULUS VII.

DE SACRIS RITIBUS.

I. — Ecclesia Catholica de sacri sui cultus maiestate ac splendore summopere sollicita semper fuit,

tum ut per sacros ritus ipsamet fides divina ostenderetur, et summae in Deum reverentiae suae sensus panderet, tum ut immensum, quem possidet thesaurum in sacramentis, ac praecipue in Sacratissima Eucharistia, ad quam omnia in religione tendunt, quasi muniret et ornaret. Cum vero hi sacri ritus ac caerimoniae ab apostolica traditione ac avita disciplina institutae magnam christiani populi eruditionem, veraeque fidei protestationem contineant, fidelium mentes ad rerum altissimarum contemplationem sustollant, et devotionis etiam igne inflamment (Sixt. V Constit. *Immensa aeterni Dei*, 22 Ian. 1582); idcirco opportunum magno opere erit, eorumdem significationem, data occasione populo exponere, uti Tridentina Synodus fieri praecipit de sacrosanctae Missae tenore et ritu, de Sacramentorum caerimoniis, deque ceteris aliis catholicae liturgiae partibus, ut maiori cum reverentia et animi devotione sacris interesse discat. (Conc. Trident. sess. xxii, *De Sacrif. Missae*, cap. 8, sess. xxiv, cap. 7 *De ref.*).

II. — Memoria semper retineant sacrorum administrari, gravi peccato conscientiam suam maculari, qui receptos Ecclesiae Catholicae ritus notabiliter negligeret, pro libito omitteret, et in novos mutaret (Id. sess. vii *De Sacram. in gen.* can. 13).

III. — Parabitur nova Ritualis Romani editio, usui huius provinciae accomodata et a S. Rituum Congr. approbata: ut ubique in ea observetur et in omnibus functionibus habeatur opportuna conformitas; sitque tam copiosa, ut non solum ecclesiis omnibus sufficiat, sed et clericis qui illius exemplar prae manibus habere ad se magis magisque instruendos aliosque docendos expectent.

TITULUS VIII.

DE CANTU ECCLESIASTICO ET MUSICA.

Quum ad significandos excitandosque animi affectus sonus apte dispositus plurimum conferat, cantus et musica a laudibus divinis numquam abfuerunt. Testantur veteris foederis libri, in quibus legitur, quod, curribus Pharaonis et exercitu in mare proiectis, Moyses et filii Israel carmen cecinerunt Domino (Exod. xv, 1), et quod in templo Hierosolymitano Levitae deputati erant, qui Dominum in psalmis laudarent et canticis, in cytharis et cimbalis iubilationis. In novo testamento Apostolus Paulus hoc ipsum commendavit, dum fideles hortatur, ut loquantur sibimetipsis in psalmis et hymnis, et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes Domino in cordibus suis (Ephes. v, 19. — Coloss. iii, 16). Iis inhaerens Catholica Ecclesia prout ceteras artes, ita harmoniarum concentum ad laudem Dei, a primis iam saeculis admisit in liturgia sua ad promovendum simul fidelium aedificationem. Sed cum facillime in musica misceantur sacra et profana, caute agendum esse voluit, ut omnia quae pietatem impedirent, potius quam foverent, omnino eliminarentur. Tridentina quidem Synodus Ordinariis praecipit, ut ab ecclesiis musicas eas, ubi sive organo, sive cantu, lascivum aut impurum aliquid miscetur, arceant (Conc. Trid. sess. xxii, Decr. *De observ. et vitand. in Missae sacrif.*). Unde Benedictus XIV: « Hoc etiam procul dubio ad Episcopi officium pertinet, ut synodalibus decretis ecclesiasticae musicae rationem, quatenus in Dioecesi sua opus esse cognoverit, ad certas regulas exigat atque componat, ut corda fidelium ad pietatem excitet, non aures solas,

sicuti fit in theatris, inani voluptate demulceat (De Synod. Dioec. lib. xi, cap. 7, n. 1). Hac ipsa de re Constitutionem edidit (*Annus qui* 19 Febr. 1749), sicut et alii Summi Pontif. fecerunt (Alexand. VII, 23 April. 1657. Decr. Innoc. XI, 20 Aug. 1692), et saepe Sacrae Romanae Congregationes.

Ecclesiae igitur traditionibus legibusque insistentes, quae sequuntur monendo et observando decrevimus:

I. — Cantus vere et proprie ecclesiasticus est ille, qui firmus dicitur, seu Gregorianus a Sancto Gregorio Magno, qui eiusdem instaurator ac promotor fuit et de quo fovendo, et rite instaurando datae sunt litterae a Summis Pontificibus Pio IX et Domino nostro Leone XIII (Brev. 3 Maii 1873. — Brev. 15 Nov. 1878. — Decr. S. Rit. C. 10 April. 1883). Hic cantus cultui divino est adaptatus, et ad glorificandum Deum, mentesque sursum erigendas aptissimus, adeo ut illius harmonia, si recta fuerit, castis auribus et cordibus piis maxime conveniat (Bened. XIV, Encycl. *Annus, qui*). Illum esse omnis cantus ecclesiastici fontem nullo alio supplendum, atque sanctius quid et sublimius aspirare, quam omnes illos modos, qui labentibus saeculis in usum venerunt, et musicae profanae inservire solent, rerum periti non negant. Adlaborandum itaque omnino est tam ab Episcopis, quam a capitulis, et ab omnibus ecclesiarum rectoribus, ut huiusmodi praestantissimi cantus usus foveatur et restituatur, ita ut omnes abusus et corruptelae in illius modo et methodo introductae prorsus et quam citius eliminantur. Hoc ut facilius obtineatur, statuimus imprimis, ut in omnibus Seminariis cantus scholae instituantur vel foveantur, ubi a peritissimis viris in veri cantus gregoriani cogni-

tione et praxi, iuxta SS^mi Dⁿⁱ Leonis XIII monita, omnes alumni edoceantur (Conc. Trident. Sess. xxiii, cap. 18 De reform.); statuimus etiam, ut summa diligentia curent omnes qui ecclesiis praeficiuntur, capitula praesertim cathedralia, ut quidquid minus recte in hac gravissima re inveniatur fieri, quam primum reformetur, ac semper graviter et devote, non vero cursim peragatur, et ad normam apostolicarum praescriptionum ordinetur. »

Hac de causa commendamus omnibus clericis huius Provinciae libros chorales a Friderico Pustet, editore Pontificio, Ratisbonae in lucem editos, et expresse a SS. D. N. Leone XIII, feliciter regnante, authenticos declaratos per decretum S. Rit. Congregationis die 26 Aprilis anni 1883. — Ita uniformitas in nostra Provincia habebitur et magis ac magis ad Apostolicam Sedem accedemus.

II. — « Haec dum statuimus, cantus harmonici seu figurati, utpote a saeculis in Ecclesiam introducti, usum minime reprobamus (Bened. XIV Encycl. cit.). Sed cum nullus certe erit, qui inter cantum sacrum et scenicas modulationes discrimen aliquod non desideret, sonosque profanos in Ecclesia tolerari non aegre ferat, volumus ac iubemus, ut huiusmodi cantus sit gravis et castus, domui Dei et laudibus divinis apprime accommodatus (Benedict. XIV, Encycl. cit.). Nullus itaque cantus musicus umquam admittatur in ecclesiis, qui artis christianae legibus non conveniat, quique proinde gravitate et decore, puritate et maiestate non distinguatur et excellat. Invigilare volumus ecclesiarum rectores, ut huic praescriptioni obediatur, et ne ullae introducantur modulationes scenicos modos imitantes, vel levitatem mundanam redolentes, vel denique tales,

quae nimio instrumentorum et vocum conclamantium magis quam concinentium, strepitu, animi distractionem potius quam aedificationem pietatemque pariant et nutriant. Illud etiam caveri debet omnino, ne fiant verborum divisiones, transpositiones, neque plures longaeque repetitiones, et illud in primis, ne nimia prolixitate sacer concentus protrahatur, cum absque dubio, et ut omnibus compertum est, non modo id ad fidelium devotionem fovendam minime conferat, sed immo haud parum noceat et fastidio sit. . . . »

III. — Similia dicenda sunt de istrumentis musicis ad cantum adhibendis. Per longam saeculorum seriem aliis in musica instrumentis Ecclesia vix usa est, praeterquam organo. Quod si praeter illum, alia admisceri instrumenta ex ipsius Ecclesiae indulto libeat, ob oculos habendum est monitum Benedicti XIV, musica scilicet instrumenta adhiberi, « ut cantantium vocem corroborent et sustineant, minime vero ut opprimant et sepeliant, et solummodo ad vim verborum cantui adiicienda, ut magis magisque audientium mentibus eorum sensus infigatur, commoveanturque fidelium animi ad spiritualium rerum contemplationem, et erga Deum divinarumque rerum amorem incitentur » (Encycl. cit.).

IV. — Ipsius organi sonus nec voces cantantium opprimat, nec mentes audientium offendat, eiusque moduli sint incessu graves, melodia casti, ab omni artificii vanitate alieni, divino tandem, quod agitur, officio rectissime convenientes. (Caerem. Ep. lib. 1, cap. 28, num. 11).

V. — Dum ergo compositiones harmonicas cum organo et instrumentis permittimus, volumus tamen, ut omne vitetur, quod levitatem, nugas saeculares, thea-

tralem sonum sapiat, seu voces et verba negligendo, mutilando vel premando, sonis tantum alliciat, atque aures titillando sensui lenocinentur (Conc. Trident. Sess. xxii, Decret. cit. — Caerem. Ep. loc. cit. n. 12).

VI. — Dominicis Adventus et Quadragesimae usus instrumentorum in Ecclesia prorsus prohibetur, praeter illud quod *fagote* dicitur ad intonationem secure faciendam usitatum. In Missa, sub elevatione, ipsum quoque organum vel omnino sileat vel graviori et dulciori sono cum omni melodia et suavitate pulsetur (Caerem. ibid. n. 9, lib. ii, cap. 8, n. 70).

VII. — Intra Missam solemnes cantiones omnes in lingua vulgari prohibemus (S. R. C. in *Valentina*, 22 Mart. 1862). Nihil intra divini sacrificii oblationem canatur, nisi ex ipso Missali, et ex propria diei Missae desumptum. Post Missam et in aliis functionibus cantiones admittimus patrio idiomate conditas, dummodo eorum argumentum et melodia vere aedificet, et falsae, ineptae, vel profanum sapientes prorsus eliminantur. Immo optandum est, ut iis in functionibus fideles omnes uno ore et corde, in hymnis et canticis religiosi, pios animi affectus ad coelestia dirigant, eorumque voces ascendant ad thronum gratiae et misericordiae.

VIII. — Quemadmodum cantus ecclesiastici scopus plane pessum datur, si eo dirigatur ut aures tantum inani voluptate demulceat, ita cultus divini maiestas, nisi cantores tales sint qui Ecclesiam non dedeceant... Laici vero, qui ad officium canendi in Ecclesia admittuntur, religiosi sint, ac vitam vere christianam ducentes; tales nimirum qui quod ore cantant, corde credant et operibus comprobent (Concil. Carthagin. iv, Can. 10). Proprio autem munere pie decenterque ipsi

fungantur, et illius sanctitatem semper prae oculis habeant. « Quid enim beatius, inquit S. Basilius, quam in terra concentum angelorum imitari et hymnis et canticis creatorem laudare? » (Epist. i, ad Gregor.).

TITULUS IX.

DE ECCLESIIS ET ORATORIIS.

Deus cuius deliciae sunt esse cum filiis hominum (Prov. viii, 31), templa sibi extruenda voluit, ubi in augustissimo amoris Sacramento nobiscum sit usque ad consummationem saeculi (Matth. xxviii, 20). Templum ergo, utpote tabernaculum Dei cum hominibus ad habitandum cum eis (Apoc. xxi, 1), sanctum est, Dei structura est, Dei aedificatio est, domus orationis, in qua omnis qui petit accipit, qui quaerit invenit, et pulsanti aperietur (Matth. vii, 8), In ea ingressi per baptismum, filii Dei nominamur et sumus (S. Ioann. iii, 1), Spiritu promissionis Sancto signamur, Deum adoramus, sacratissimam ut unice dignam ipsi hostiam offerimus, a peccatis mundamur, pane coelesti reficimur, Dei verba audimus, quibus fides nutritur, spes erigitur, caritas fovetur. In ea tamquam cives sanctorum, et domestici Dei habitare permittimur, et ad coelestium contemplationem vocati, colloquia cum Deo miscemus eius dona consecuturi donec in coelesti Hierusalem in perpetuum permansuri ingrediamur et summo nostro bono, Deo scilicet, in aevum perfruamur. Locus ergo iste sanctus est, in quo orat sacerdos pro populo, ideoque eum decet omnis sanctitudo (Ps. xcii, 7) nihilque in eo nisi sanctum, nisi ad pietatem trahens, nisi ad venerationem excitandam idoneum inveniri debet... »

Postquam generatim de templis diximus, nonnulla etiam circa eius partes decernenda et monenda opportunum censemus.

I. — « Praecipua ecclesiae pars est altare, propter quod et ipsa consecratur ecclesia, quodque ipsum Christum Dominum repraesentat (Pontif. Rom. *De ordinat. subdiac.*), qui petra est et lapis Ecclesiae angularis. Deceret igitur omnino, ut quemadmodum maiores nostri a seculo commendarunt, ex integro et solido et perpolito lapide, saltem altare princeps uniuscuiusque ecclesiae formaretur. Quod si procurari non possit, tam ipsius maioris, quam aliorum altarium mensae, quae noviter erigantur, ad minus lateritiae sint. Si vero lignae fruerint, parieti colligatae esse debent (S. R. C. 10 Nov. 1672. — 3 Dec. 1661). Nullum in altari fixo armarium aut fenestella aperiatur, cum solae sanctorum reliquiae subtus illud custodiri possint (Act. Eccles. Mediol.), quod congruenter et ob reverentiam intelligi debet etiam de omnibus altaribus. Minime convenit altaria multiplicare, atque sic locare, ut ecclesiae pilis seu columnis adhaereant. Nisi superior mensae pars unius sit petrae consecratae, in medio illius inseratur ara consecrata, quae petra altaris, aut altare portatile dicitur, quae pro altari maiore talis esse debet, ut commode praeter calicem et patenam, sacra pyxis et ostensorium data occasione collocari possint. Tribus mappis seu tobaleis lineis et mundis operiatur mensa, quarum superior ex utroque latere decenter pendeat usque ad solum, nisi mensa ad instar sepulchri extracta fuerit. Circa angulos nullae coronides nec lignae, nec utcumque pretiosae ducantur, sed eorum loco apponi poterunt fasciae ex auro vel serico confectae et variegatae (Caerem. Ep. Lib. 1,

cap. 12, n. 11). Pallio autem, quod antependium dicitur, mensae pars anterior ornari solet, nisi ipsamet particulari formositate picturae seu sculpturae alioquin emineat, et quantum fieri poterit, officii colori respondere debet. »

II. — Super gradum mensae sit inter duo saltem candelabra, et in altari maiori semper inter sex, *eminens effigies* sculpta, seu picta, Christi Domini e cruce pendentis, ita collocata, eiusque magnitudinis, ut quemadmodum iubet Benedictus XIV (Const. *Accepimus*), sacerdos celebrans et populus sacrificio assistens *Crucifixum*, non vero crucem solam, facile et commode intueri possint. Reprobamus ergo usum apponendi in ipsa mensa, vel super cartellam, vulgo *sacra*, parvam crucem quae a populo nequit videri, dum Missa celebratur: *eminens* enim, et omnibus visibilis esse debet. (S. R. C. 27 Set. 1822. Decret. Gener.).

III. — « Tabernaculum ad asservendam Sacratissimam Eucharistiam sit pro cuiusque ecclesiae facultatibus affabre elaboratum, eleganterque ornatum conopeo vel saltem cortinula in exteriori parte, intus vero vel deauratum, vel panno serico albi coloris circumvestitum, et in eo candidum sternatur corporale, quod frequenter, alternis saltem mensibus, mutandum erit. Minime vero requiritur ara lapidea consecrata, quae ad oblationem sacrosancti sacrificii tantum est necessaria, et de qua in tabernaculo habenda nulla exstat liturgica lex. In ipso nihil praeter augustissimum Sacramentum reponi licet; non sacra olea, non sanctorum reliquiae, non calices, non parva pyxis ad viaticum deserviens, aut aliud quidpiam, quantumvis sanctum sacrumque videatur (S. C. Ep. et Reg. 3 Maii 1693). Nihil quoque supra tabernaculum praeter crucem collocari licet, non

imagines, non candelabra, non vasa cum floribus, non denique sacrae reliquiae cuiuscumque sint dignitatis, ne illud sit veluti basis ad alia sustentanda (S. R. C. 3 Apr. 1821, Decret. Gen. 2 Maii 1836). Nequit etiam ante eiusdem ostiolum vas florum, nec quid aliud retineri (S. R. C. 22 Ian. 1701. — 6 Sept. 1846), neque in ipso imagines sculpi aut pingi, nisi Domini Salvatoris, vel sacrae Eucharistiae allegoriam (Gardell. adnot. ad Decret. Gen. 3 Apr. 1821). Ostiolum sit bene firmum, suaque sera et clavi munitum, atque tale, ut sacra pyxis facile ac reverenter introduci ac extrahi possit. Clavis sit argentea, vel saltem deargentata, et duplex, ne, una amissa, fabri ferrarii manus adhiberi necesse sit ad illud aperiendum, semperque sit apud parochum vel rectorem ecclesiae, numquam vero apud sacristam laicum, vel cappellanum assistentem. »

IV. — « Baptisterium, quod semper et merito uti ecclesiae nobilissima pars reputatum fuit, quoad fieri possit, debet esse prope ianuam maiorem templi, in ea eiusdem parte, quae cornui Evangelii altaris maioris respondet, scilicet in prima cappella ad laevam, vel in eodem loco prope ianuam in navi ecclesiae laterali. Cancellis ocludatur sera munitis, ut omnis vitetur irreverentia, neque accessus pateat nisi in actu baptismum ministrandi. Fons baptismalis sit marmoreus, vel saltem ex alio lapide polito, et minime poroso, ne aquam persorbeat. Si qui nunc habentur reformandi fuerint, vel noviter alius struendus, in modum pyxidis fiat, et columna pariter lapidea fulciatur, ita ut in cappellae seu navis medio fixus appareat, neve muro adhaereat. Forma exterior conchae octangularis sit, ob significationem symbolicam iuxta S. Ambrosii monitum. In interiori parte geminum habeat fundum, ut hinc

salutaris unda stet, illinc eadem ex infantis capite defluens colligatur, et in sacrarium seu piscinam, infra ipsum fontem statuendam, tramite in subiecta columna et basi recluso, demittatur. Fundus ad continendam aquam maior sit, nec perforatus; alter minor et foratus. Foramen, expleto baptisate, recludatur, ne ex emanationibus inferioris piscinae aqua sancta corrumpatur. Fons operculo ligneo vel metallico ipsi bene inhaerenti tegatur, ex cuius labro attollatur pyramis ex ligno nucis vel alio bene picto, in cuius vertice crux affabre elaborata, et deaurata seu depicta, emineat. Pyramis clave firma muniatur, praesertim si cancelli baptisterii minoris sint altitudinis, ne quis aqua baptismali possit abuti, et clavis in sacristia caute custodiatur. Spatium cancellis clausum tam amplum sit, ut baptizantem, baptizandum, baptizandique susceptores facile et commode contineat. »

V. — « Ubi fons perforatus sit, vel lapis, ex quo factus est, minime conservet aquam, haec in pelvi habeatur, quae metallica sit oportet, et operculo munita, atque in cavitate ipsius fontis collocata. »

VI. — « Imago S. Ioannis Christum baptizantis in pariete baptisterii depicta, vel defixa sit, ut magis augeatur adstantium fides et religio. In pariete etiam adaptetur armarium bipartitum et clave obseratum, ubi vascula sacrorum oleorum custodiantur in superiori parte; in alia vero cochlear, sal, vestis alba baptizandis imponenda. »

VII. — « Exedrae, seu sedes confessionales, quae in aperto ecclesiae loco esse debent, tabulis a tergo et ab utroque latere septae sint (S. Car. Borr. *Instructio fabr. Eccles.* De confessionali), et a fronte tantum pateant, ita tamen ut volubili ostio seu cancello